

3. Мартин Н. «Индустрия 4.0»: что будет с рынком труда? [Електронний ресурс] / Н. Мартин, С. Савченко. – 20.01.2016. – Режим доступу до статті: <http://www.dw.com/ru/индустрия-40-что-будет-с-рынком-труда/a-18993560>
4. Industry 4.0: Building the digital enterprise [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.pwc.com/gx/en/industries/industries-4.0/landing-page/industry-4.0-building-your-digital-enterprise-april-2016.pdf>
5. Скіцько В.І. Індустрія 4.0 як промислове виробництво майбутнього / Інвестиції: практика та досвід. – 2016. — №5. — С. 33-40.
6. Что такое Индустрия 4.0? Цифры и факты. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://holzex.ru/chto-takoe-industriya-4-0-tsifry-i-fakty/>
7. Кремень В. Чому ми бідні, якщо такі освічені? [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/chomu-mi-bidni-yakscho-taki-osvicheni_.html

УДК 330.101

Наталія Іванівна Холяєко
канд. екон. наук, доцент кафедри економічної теорії,
Чернігівський національний технологічний університет
natasha290186@ukr.net

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВНЗ ЯК БАЗА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВУЗОВ КАК БАЗА РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ

HEIS' RESEARCH ACTIVITY AS A BASIS OF INFORMATION ECONOMY DEVELOPMENT

Анотація. У статті розглянуто питання потенціалу науково-дослідної діяльності вищих навчальних закладів у формуванні інформаційної економіки. Автором проаналізовано аспекти кадрового забезпечення, потужності та результативності науково-дослідної діяльності суб'єктів сектору вищої освіти України.

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы потенциала научно-исследовательской деятельности высших учебных заведений в формировании информационной экономики. Автором проанализированы аспекты кадрового обеспечения, мощности и результативности научно-исследовательской деятельности субъектов сектора высшего образования Украины.

Abstract. The influence of the higher educational institutions' research activities on the information economy development is introduced in the article. The author analyzes aspects of staffing, capacity, and efficiency of research activities of higher education sector of Ukraine.

Характерною рисою сучасного етапу розвитку провідних країн світу є високий ступінь динамічності та мінливості, що ґрунтується на швидкому науково-технічному прогресі й оперативній імплементації інновацій у виробничий процес. Масштабів глобальності поступово набуває тренд поширення принципів інформаційної економіки, що передбачає активізацію інтелектуальних ресурсів, інноваційної діяльності, науково-технічного розвитку, практики впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в діяльність економічних суб'єктів [1; 5].

Процеси формування інформаційної економіки в країні значною мірою ґрунтуються на здобутках сектору вищої освіти, оскільки саме його суб'єкти (вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути тощо) здійснюють підготовку кадрів для економіки інформаційного типу, проводять наукові дослідження, генерують інновації та реалізують інноваційні проекти [3]. Проблематику формування інформаційної економіки вважаємо за доцільне проаналізувати у розрізі потенціалу науково-дослідної діяльності закладів вищої освіти.

До головних функцій вищих навчальних закладів, поряд із освітньою, традиційно відносять науково-дослідну, що в сучасних умовах перебуває у тісному взаємозв'язку з винахідницькою, патентною та інноваційною діяльністю. Сектор вищої освіти виступає в якості потужного діяча науково-технічної сфери – згідно з даними офіційної статистики, 158 із 999 організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, належать саме до сектору

вищої освіти (табл. 1). У середньому близько 14-15% усіх організацій, підприємств та установ, що виконували наукові і науково-технічні роботи в Україні, є закладами вузівського сектору науки [2; 4].

Таблиця 1

ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ НАУКОВІ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РОБОТИ

	2005	2010	2013	2014
Усього	1510	1303	1143	999
Державний сектор	501	514	456	419
Підприємницький сектор	837	610	507	422
Сектор вищої освіти	172	178	180	158
Приватний неприбутковий сектор	—	1	—	—

Джерело: [2; 4]

Показовими у даному контексті є параметри, що характеризують кадрове забезпечення дослідницької діяльності. Вагома частка вчених університетів, поряд із педагогічною діяльністю, займаються проведеннями досліджень. Зокрема, більше 80% працівників-сумісників, які виконують наукові та науково-технічні роботи, є представниками саме сектору вищої освіти (табл. 2) [2; 4].

Таблиця 2

ДИНАМІКА ЧИСЕЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ-СУМІСНИКІВ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ НАУКОВІ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ РОБОТИ, У РОЗРІЗІ СЕКТОРІВ ДІЯЛЬНОСТІ, ОСІБ

	Усього		із них: докторів наук		із них: кандидатів наук	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Усього	57135	48523	6623	5723	25303	22302
Державний сектор	6046	5464	1021	928	1439	1391
Підприємницький сектор	3206	2363	160	106	243	154
Сектор вищої освіти	47883	40696	5442	4689	23621	20757

Джерело: [2; 4]

Значні бар'єри на шляху впровадження засад інформаційної економіки в Україні виникають через порушення або подекуди навіть практично цілковиту відсутність ефективної комунікації науковців університетів із представниками бізнес-сектору. Повноцінний інноваційний процес не завершується генерацією нестандартної креативної ідеї, а має продовжуватись патентуванням винаходів і доходити до стадії комерціалізації новачків. Аргументовано можна заявити, що сектор вищої освіти протягом останніх років стабільно демонструє однозначне лідерство серед інших секторів економіки за обсягами патентування результатів науково-дослідної діяльності (табл. 3).

Таблиця 3

КІЛЬКІСТЬ ЗАЯВОК НА ВИДАЧУ ОХОРОННИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ОТРИМАНИХ ОХОРОННИХ ДОКУМЕНТІВ У РОЗРІЗІ СЕКТОРІВ ДІЯЛЬНОСТІ

	Подано заявок на видачу охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України		Отримано охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України		Подано заявок на видачу охоронних документів у патентних відомствах іноземних держав		Отримано охоронних документів у патентних відомствах іноземних держав	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Роки	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Усього	8348	8029	8432	7864	90	51	72	62
державний сектор	1865	1752	1821	1902	37	23	21	11
підприємницький сектор	305	208	269	226	47	24	37	16
сектор вищої освіти	6178	6069	6342	5736	6	4	14	35

Джерело: [2; 4]

Слід наголосити на принциповій важливості широкої імплементації передового світового досвіду в організації цивілізованих відносин щодо захисту авторських прав винахідників. Саме в цьому ракурсі актуалізуються проблеми патентування результатів наукових досліджень та інноваційної діяльності. Наразі українські реалії показують значні прогалини в цьому питанні – незважаючи на наявність чинного законодавства із захисту інтелектуальної власності та авторських прав, на практиці його положення не повною мірою дотримуються, а факти їх порушення довести інколи виявляється достатньо непросто. За таких умов уповільнюються процеси впровадження засад інформаційної економіки в Україні, що вагомим чином базується на інтелектуальних ресурсах, економічно ефективного використання яких передбачає налагодження легітимних відносин купівлі/продажу ліцензій на комерційне використання запатентованих винаходів та інновацій.

Статистичні дані позитивно характеризують позиції та ставлення сектору вищої освіти до питань патентування винаходів, однак варто наголосити, що вони віддзеркалюють тільки кількісні параметри. Натомість, саме якісна сторона результативності науково-дослідної діяльності вищих навчальних закладів, на жаль, виявляється проблемою. Зокрема, мова йде передусім про параметри комерціалізації результатів університетських досліджень. За статистичними спостереженнями встановлено, що протягом 2012–2014 рр. тільки близько 2,6% підприємств із технологічними інноваціями співпрацювали з вищими навчальними закладами [2; 4]. Недостатня розвиненість діалогу між представниками секторів вищої освіти та бізнесу обтяжує зазначену проблему. Нерідко обсяги патентування розглядаються науково-педагогічними працівниками виключно як елемент звітності та/або інструмент підвищення власних рейтингових позицій в університеті. Проблема криється саме в тому, що підприємці у переважній більшості випадків залишаються недостатньо поінформованими про новітні винаходи, здійснені вітчизняними науковцями. Таким чином, це можна розглядати як проблемний аспект з позицій формування інформаційної економіки в Україні, оскільки це спричинює розрив ланцюжка інноваційного процесу чи щонайменше призводить до уповільнення інноваційного розвитку національної економіки.

Отже, потенціал сучасних вищих навчальних закладів у сприянні становленню інформаційної економіки є однозначно більшим, аніж ті результати, що ними по факту демонструються на поточному етапі. Ця проблема може бути обумовленою недостатністю мотивації інноваційної активності науково-педагогічних кадрів; обмеженістю фінансування; застарілістю матеріально-технічної бази тощо. Стратегічним вектором доцільно визначити перетворення університетів на центри інновацій та трансферу технологій в усі сектори економіки, оскільки саме у сфері інноваційної, науково-дослідної та освітньої діяльності університетів криється, на нашу думку, головний важіль їх позитивного впливу на розбудову національної економіки на інформаційних засадах.

Література

1. Малик І. П. Тенденції розвитку інформаційної економіки в Україні // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2013. – Вип. 1 (14). – С. 25–34.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2014 році. Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 255 с.
3. Освітній імператив суспільного розвитку : Наукова монографія // За заг. ред. д.е.н., проф. І.С.Каленюк. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2014. – 172 с.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Шкарлет С.М. Інформаційна економіка як основа соціально-економічної регенерації України // Економіка України. – 2014. – № 11 (636). – С. 61–60.